Kerbelâ Kıyamında Kadının Rölü

<"xml encoding="UTF-8?>

Kerbelâ Kıyamında Kadının Rölü

Hicret'in altmış birinci yılında meydana gelen tarihî Kerbelâ kıyamını yetmiş üç kişi meydana getirdi. Bu kıyamda dıştan yönlendirilme gibi bir durum söz konusu değildi; kıyamın rehberliği bizzat kendilerine aitti.

Yine bu kıyam belli bir kesimle sınırlı kalmadı. Bu kıyamda erkeklerle birlikte kadınlar da yer aldılar. Kıyama İmam Hüseyin (a.s) ile birlikte hareket eden kadınların büyük ve önemli katkıları olmuştur; hatta kıyamın unutulmaması,

bugün bile yeni gerçekleşmiş bir hadise gibi anılması ve canlı tutulması büyük ölçüde İmam'ın ailesi, özellikle Hz. Zeyneb'in fedakârlık ve kahramanlıkları sayesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, bu kıyamda kadınların üstlendikleri rolün ayrıca ele alınması ve değerlendirilmesi gerekir.

Bu değerlendirme sonucu, birçok husus aydınlığa kavuşacaktır: Örneğin "İslâm'a göre kadınlar toplumsal faaliyetlerden uzak tutulmalı" gibi zehirli propagandaların aksine, kadınların sosyal ve siyasal misyonu;

mücadele ve kıyamda nasıl erkeklerle omuz omuza yer aldıkları, onları destekleme amaçlı girişimleri ve onlarla dayanışma içerisinde oldukları; toplumsal faaliyetlerle iffeti korumanın nasıl birlikte yürütüldüğü;

cesur, hakkın savunucusu ve inançlı bir nesil yetiştirmedeki ağır sorumlulukları, şehitlerin canlarını uğruna feda ettikleri hedefleri insanlara ulaştırmadaki misyonları ve... Bütün bu hususlar, Kerbelâ kıyamında kadınların rolü çerçevesinde açıklığa kavuşabilir.

İşte bu amaçla bu konu ele alındı.[1] Bu hususun iyi anlaşılması için Kerbelâ'da bulunan kadınlarla ilgili sayısal bir değerlendirmede bulunmak faydalı olacaktır:

* Kerbelâ'da bulunan kadınların bazısı, örneğin Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm, Fatıma, Safiye, Rukiye ve Ümmü Hanî, Hz. Ali'nin (a.s) çocuklarıydılar. Bazıları Benî Haşim'den ve farklı kabilelerdendiler.

Hz. Hüseyin'in kızları Sakine (veya Sukeyne) ve Fatıma da Kerbelâ'da olanlar arasındaydılar. Atike, Müslim b. Akil'in kızı, İmam'ın cariyesi, Veheb b. Abdullah'ın annesi gibi isimler de verilebilir.

* İmam'ın eşi, Sakine ve Abdullah'ın annesi olan Rübab da Kerbelâ'da idi. Bilindiği kadarıyla İmam'ın eşlerinden sadece Rubab Kerbelâ'da idi. İmam Zeynelabidin'in annesi Şehrebanu Kerbelâ'da yoktu. Çünkü 24 yıl önce vefat etmişti. Ali Ekber'in annesi Leyla'nın da ismi gelenler arasında geçmemiştir.

* Kerbelâ'da beş kadın çadırdan çıkıp düşmana yürümüştür: Müslim b. Avsece'nin cariyesi, Abdullah Kelbî'nin eşi Ümmü Veheb, Abdullah Kelbî'nin annesi, Amr b. Cünade'nin annesi ve hepsinden daha faal bir rol üstlenen Hz. Zeynep. Hepsine Allah'ın selâmı olsun.

* Ümmü Veheb, kocasının yanı başında Aşura günü şehit düştü.

* İki kadın duydukları aşırı rahatsızlıktan dolayı İmam'ı savunma amacıyla savaştılar. Birisi Abdullah b. Umeyr'in eşi, diğeri ise Amr b. Cünade'nin annesi. Bunlarla ilgili ileride açıklamalarda bulunacağız.

* Kerbelâ yolu üzerinde Züheyir b. Kayn'ın eşi kocasıyla birlikte İmam Hüseyin'e katıldı.

Kadının Siyasî Rolü

Toplumsal yükümlülükler sadece erkeklere has değildir. Kadınlar da üzerlerinde olan dinî sorumluluk gereği, hak ve batıl, velâyet ve rehberlik gibi konularda konumlarını belirlemeli; hakkı savunmalı; batıl hükümetler ve sorumsuz görevliler karşısında susmamalı; kısacası dinin savunulması gereken yerlerde meydanda olmalıdırlar.

Annesi Hz. Fatıma'nın (a.s) tek başına başlatmış olduğu imameti savunma ve batıl hâkimler karşısında haykırma hareketinin bir devamı olarak, Hz. Zeynep de İmam Hüseyin'in yanında yer aldı. Bu amaçla İmam'ıyla birlikte Medine'den Mekke'ye, oradan da Kerbelâ'ya hareket etti ve Kerbelâ kıyamının bütün sahnelerinde etkin bir rol üstlendi.

Kerbelâ kıyamına katılan kadınlar her şeyden önce "İmam ve rehberi savunmak, onu yalnız bırakmamak"tan ibaret olan siyasî görevlerini en iyi şekilde yerine getirdiler.

Kadınların Kerbelâ kıyamında üstlendikleri rolün iyice anlaşılması amacıyla yapılacak araştırmalar için konu olabilecek en önemli başlıklar şunlardır:

1- Kadınların gerek kıyam boyunca, gerekse kıyam sonrası musibet ve zorluklar karşısında göstermiş oldukları sabır ve direniş.

2- İslâm'da en büyük cihadlardan sayılan "zorba hâkim karşısında çekinmeden hakkı söylemek". Bu hususta kadınların, özellikle Hz. Zeyneb'in yaptığı konuşmalar, bu kıyamın göz kamaştırıcı sayfalarındandır.

3- Yolculuk boyunca aydınlatıcı açıklamalarda bulunmak, şehitlerin mesajını ulaştırmak amacıyla doğan her fırsatı en iyi şekilde değerlendirmek.

4- Aşura ve sonrasında hasta bakıcılığı vb. sorumlulukları üstlenmek.

5- Savaşçılara moral desteği sağlamak, onları cesaretlendirmek; annelerin evlâtlarını ve kadınların kocalarını İmam'ı savunmaya ve hak yolda fedakârlığa teşvik etmeleri.

6- Kritik ve zor şartlarda kafilenin idaresini üstlenmek. Bu, özellikle Hz. Zeyneb'in üstlendiği görevdi. O, esaret döneminde, Kerbelâ'dan Kûfe'ye, oradan da Şam'a götürülüşte, aynı şekilde Şam'dan Medine'ye döndürülüşte, esir kervanının başı, çocukların koruyucusu, yanık yüreklilerden oluşan bu topluluğun sığınağı idi.

7- Esirliği, insanları kuşatan cehalet zincirlerinden kurtarmaya dönüştürmek, topluma hâkim olan durumun fark edilmesini sağlamak, insanları gaflet uykusundan uyandırıp olup bitenlerden haberdar etmek.

Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm ve İmam Hüseyin'in kızı Fatıma, beraberlerinde özgürlüğü getiren ve insanların onlara bakış açısını büsbütün değiştiren birer esirdiler.

8- Hadisenin trajik yönüne ağırlık kazandırmak ve duyguları hak tarafın yararına coşturmak. Çocukların ve kadınların bir hadisede olmaları, zaten böyle bir sonucu doğurur.

Ehlibeyt'in yas tutması, ağıt yakması, konuşmalarıyla Kûfe ve Şam halkını ağlatması, Kerbelâ kıyamına duygusal bir açı kazandırmak ve bunu korumak ve canlı tutmak amacını taşıyordu.

9- Esirlik gibi zor şartlarda, İslâmî ilke ve değerlere bağlı kalmak, ilâhî sınırları ve iffeti korumak.

Elbette kadınların Kerbelâ kıyamında üstlendikleri rol, sadece işaret edilen hususlarla sınırlı değildir. Bu nur kervanında yer alan kadınların omuzladıkları birçok ağır sorumluluk ve üstlendikleri birçok misyonu sıralamak mümkündür. Biz bu misyonlardan sadece bir kaçı hakkında, kısa değerlendirmelerde bulunacağız.

Cihada Katılma

Bu konuda verilebilecek birçok örnek vardır. Ancak biz Ehlibeyt kadınlarından olmayan birkaç örnekle yetiniyoruz:Tav'a

Müslim b. Akil, İmam Hüseyin'in (a.s) temsilcisi olarak Kûfe'ye geldi. Binlerce insan İmam adına ona biat etti. Ancak İbn-i Ziyad'ın Kûfe'ye vali olarak atanması, ardından durumun tamamen değişmesi üzerine, Müslim'in etrafına toplanan insanlar dağıldı.

İmam'ın temsilcisi, Kûfe sokaklarında yalnız ve nereye gideceğini ve kime sığınacağını bilmez bir durumda dolaşmaya başladı. Şehre böylesine karışık bir durum hâkimken,

bütün kapılar kapalıyken, korkudan erkekçe tavır kıtlığı yaşanırken, Tav'a herkesin, özellikle erkeklerin örnek alması gereken bir tavır sergiledi; o, Müslim'i tanır tanımaz evine aldı ve ağırladı.

Erkeklerin cesaret edemediği bu denli tehlikeli bir işe girişen bu yüce kadın, sergilediği tavrıyla

İmam'a ve temsilcisine olan bağlılığını ortaya koydu. Ancak kısa bir süre sonra düşman askerlerinin haberi oldu. Bir anda bu kadının evi, savaş meydanına dönüştü ve Müslim sonunda evden dışarı çıkma zorunda kaldı.[2]

Züheyr'in Eşi Delhem

Züheyr, Osman'ın taraftarlarındandı. Hanımıyla birlikte hacca gitmiş ve Irak'a dönüyordu. Ancak aynı zamanda Irak'a doğru ilerleyen İmam Hüseyin'in kafilesiyle karşılaşmak istemiyordu.

Dolayısıyla İmam'ın konakladığı yerde o konaklamıyor, yoluna devam ediyordu; İmam'ın yoluna devam ettiği konak da ise o konaklıyordu. Ancak konaklardan birinde İmam'la birlikte konaklamak mecburiyetinde kaldı.

Bir tarafta İmam, diğer bir tarafta da o çadır kurdu. Züheyr yemek yemekle meşgulken İmam'ın elçisi gelip selâm verdi ve İmam'ın onunla görüşmek istediğini belirtti.

İmam'la görüşmekten kaçınan Züheyr, lokması elinde donup kaldı. Ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilmiyordu. Ancak eşi, kocasına; "Resulullah'ın torunu elçi göndermiş, seni istiyor ve sen gitmek istemiyorsun!? Huzuruna varıp seninle ne işi olduğunu öğrenip geri dönmenin ne sakıncası olabilir ki?" dedi.

Züheyr eşinin sözünden etkilendi ve İmam'la görüştü. İmam'la yaptığı görüşme sonucu, Züheyr'in kalbi hidayet nuruyla aydınlandı ve eşiyle birlikte İmam'ın kervanına katıldı. Evet Züheyr eşinin de yardımıyla şu ayetin bir mısdakı oldu:

"Allah, iman edenlerin velisidir; onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır." Böylece Züheyr Kerbelâ'da şehitler kervanına katıldı ve adını diğer şehitlerle birlikte ölümsüzleştirdi.[3]

Şayet eşinin teşviki ve kınaması olmasaydı, Züheyr hak cephesine katılmayacak ve Aşura günü şehit olma şerefine ulaşmayacaktı.

Ümmü Veheb, Kerbelâ'da Şehit Olan Tek Kadın

Ümmü Veheb, Kûfe'de yaşayan Abdullah b. Umeyr-i Kelbî'nin karısıdır. Kocası, İmam Hüseyin'e (a.s) katılma amacıyla geceleyin Kûfe'den hareket etmeye karar verince, Ümmü Veheb onu da

kendisiyle birlikte götürmesi için ısrar etti.

Abdullah, annesi ve eşiyle birlikte İmam'a katıldı. Aşura günü Abdullah düşman karşısında şaşırılacak bir direniş gösterdikten sonra şehit düştü. Abdullah Aşura gününde şehit düşen ikinci kişidir.

Çadırlarda bulunan eşi, savaş meydanına gelerek kocasının cansız bedeninin yanına oturdu. Kocasının başındaki ve yüzündeki kanları temizledi ve şöyle dedi:

"Cennet sana mübarek olsun! Sana cenneti bağışlayan Allah'tan beni de seninle birlikte kılmasını diliyorum."

Şimr, Rüstem ismindeki kölesine Ümmü Veheb'e saldırmasını emretti. Rüstem de elindeki gürzle kadının başına vurarak onu öldürdü ve böylece bu kadın kocasının yanı başına düştü ve Kerbelâ'da şehit olan kadın unvanını aldı.

Şimr'in kölesi Rüstem Abdullah'ın başını kesip çadırlara doğru fırlattı. Abdullah'ın annesi ise, oğlunun kesik başını alıp kanı temizledi, daha sonra eline çadır direğini alıp düşman ordusuna doğru yürüdü. İmam onu geri çevirmelerini istedi ve şöyle buyurdu:

"Ehlibeytimi savunmaktan dolayı en iyi mükâfat verilsin sana. Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Kadınların bulunduğu yere dön; cihad senden kaldırılmıştır."

Abdullah'ın annesi de İmam'ın emri üzerine geri döndü.[4]

Amr b. Cünade'nin Annesi Bahriye

Amr b. Cünade, İmam'ın yarenlerinin en küçüğü idi. O, on bir yaşındaydı. Kerbelâ'ya babası ve annesiyle birlikte gelmişti. Babası ilk saldırıda şehit düştü. Amr, İmam'ın huzuruna çıkıp savaş meydanına gitmek için izin istedi.

İmam izin vermiyordu. O ise, sürekli ısrar ediyordu. İmam, "Bu gencin babası ilk saldırıda şehit düştü. Annesi onun savaş meydanına gitmesini istemeyebilir." Amr, İmam'ın sözünü duyunca; "Allah'a andolsun ki, canımı sizin uğrunuzda feda etmemi ve sizin yolunuzda kanımı akıtmamı,

annem bana emretti." dedi.

Annesi, ona elbise giydirip savaşmak için meydana gitmesini istemekle kalmadı sadece, oğlunun şahadetinden sonra da kendini kaybetmedi. Amr şehit düştükten sonra düşman, başını kesip çadırlara doğru fırlattı.

Annesi küçük yaştaki oğlunun başını alıp toprak ve kanı temizledi ve şöyle dedi: "Oğlum! Ne kadar da iyi cihad ettin. Ey gönlümün sevinci, ey gözümün nuru." Daha sonra oğlunun kesik başını, yakınında bulunan bir düşman askerine doğru fırlatarak onu öldürdü.

Sonra eline bir sopa alarak düşmana saldırdı. İki kişiyi yaraladıktan sonra İmam'ın emriyle geri döndü.[5]

Müslim b. Avsece'nin Eşi Ümmü Halef

Ümmü Halef, belirgin konuma sahip bir kadındı. Kocası Müslim şehit olunca, oğlu Halef savaşa hazırlandı. İmam (a.s), annesiyle ilgilenmesini ve ona bakmasını istedi. Ancak annesi, onu İmam'ın (a.s) yolunda cihad etmeye teşvik ediyor ve şöyle diyordu: "Ancak Resulullah'ın torununa yardım edecek olursan, senden razı olurum."

Halef meydana gitti. Bir süre sonra o da şehit oldu. Düşman, başını kesip annesine doğru fırlattı. Annesi başı alıp öptü ve ağladı.[6]

Bu yüce kadın, gerek evlâdını din yolunda fedakârlık etmeye teşvik etmek hususunda, gerekse evlâdının şahadeti karşısında kendini kaybetmemek ve ona yakışır bir tavır sergilemek açısından şehit anneleri için bir örnektir.

İlâhî Sınırları Gözetmek

Kerbelâ kıyamında kadınlarla ilgili dikkat çeken en bariz hususlardan biri de, onların kendileriyle ilgili ilâhî hükümleri eksiksiz yerine getirmeye, iffet ve tesettürü korumaya özen göstermiş olmalarıdır.

Bunların ortaya koyduğu tablo, iffet ve ilâhî sınırları koruyarak hakkı savunmak amacıyla, mücadele ve cihad meydanlarına katılmanın mümkün olduğunu gözler önüne sergileyen bir örnektir.

Kûfe ordusunun diğer hususlarda olduğu gibi bu hususta da saygısızlık yapmasına ve örtünmek için gereken şeyler açısından zorluk çıkarmasına rağmen İmam Hüseyin'in Ehlibeyti iffet ve tesettürün davetçisiydiler. Birkaç örneğe dikkat edelim:

Emir'ül-Müminin Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm, güzel konuşan biriydi. Esirlik süresi boyunca sürekli, konuşmalarıyla zorba hâkimlerin gerçek yüzünü açığa çıkarıyordu.

Esirler kervanı Kûfe'ye getirildiğinde, toplanan kalabalık arasında konuşmaya başladı. Kûfelileri İmam'ı yalnız bıraktıklarından dolayı kınadı. Kûfe'ye ilk girişte esirleri seyretmeye gelenlere şöyle bağırdı: "Ey Kûfe halkı! Peygamber ailesine bakarken hiç Allah'tan ve Resulü'nden utanmıyor musunuz?!"[7]

Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm ve Hüseyin'in kızı Fatıma'nın sözlerinde, valinin ve görevlilerin Ehlibeyt hatunlarına yaptıkları saygısızlık dile getirilmiş ve eleştirilmiştir.

Şehitlerin kesik başları, esir kadın ve çocuklarla birlikte Şam'a götürüldüğünde, şehrin yakınlarına varıldığında Ümmü Gülsüm, Şimr'den halkın esirleri daha fazla seyretmemelerini sağlamak için onları insanların daha az bulunduğu yerden şehre sokmasını ve kesik başların onların arasından uzaklaştırılmasını istedi.

Ancak bu habis adam Ümmü Gülsüm'ün isteğinin tam aksine, başların mızraklara takılıp esirler arasında hareket ettirilmesini ve kalabalık seyirci kitlesi bulunan ana kapıdan götürülmesini istedi.[8]

Bu husus İmam'ın kızı Sakine tarafından da dile getirilmiştir. Esirlerin Peygamber (s.a.a) hanedanından olduğunu anlayan Sehl b. Sa'd, onlardan birine yaklaşıp kim olduğunu sordu. O, İmam Hüseyin'in kızı Sakine olduğunu açıkladı.

Bunun üzerine Sehl; "Ben dedeniz Resulullah'ın sahabîsi Sehl'im; bir isteğiniz var mı?" dedi. Sakine cevapta, "Başı mızrakta götüren şu adama bizden önde yürümesini söyle ki, halk ona

bakmakla meşgul olsunlar ve Resulullah'ın (s.a.a) hanedanına bu kadar bakmasınlar." dedi.

Sehl de başı mızrakta taşıyan adama dört yüz gümüş vererek oradan uzaklaşmasını sağladı.[9]

Bu hususta yapılan saygısızlığa en büyük tepki, Hz. Zeynep tarafından gerçekleşti. Hz. Zeynep Yezid'in sarayında Ümeyyeoğulları'nın saltanatını sarsan, yüzlerindeki maskeyi düşüren o tarihî konuşmasında şöyle haykırıyordu:

"Ey Yezid! Bizi esir olarak şehir şehir dolaştırarak bu geniş yeryüzünü ve bu fezayı bize dar etmenle, bizim Allah katında hor ve zelil olduğumuzu, kendinin de yüceldiğini mi sanıyorsun?... Yavaş ol, yavaş!

Allah'ın 'O küfre sapanlar, kendilerine tanıdığımız süreyi sakın kendileri için hayırlı sanmasınlar. Biz onlara, ancak günahları daha da artsın diye süre vermekteyiz. Onlar için aşağılatıcı bir azap vardır.' buyurduğunu unuttun mu yoksa?!"

"Ey tutsak eskilerinin oğlu! Kendi kadın ve cariyelerini perde ardında tutup Resulullah'ın (s.a.a) kızlarını da yüzleri açık ve örtüsüz bir hâlde düşmanlarının yanında şehir şehir dolaştırman ve her konakta oranın sakinlerine göstermen, yabancı, aşina, alçak ve şerefli demeden bu himayesiz esirleri bütün insanlara göstermen insaf ve adalete sığar mı?"[10]

Ehlibeyt kadınlarının bu hususta Yezid'in hükümetini kınamaları ve olaya tepki göstermeleri, aynı zamanda dinî değerleri ve ilâhî sınırları savunma amaçlı bir girişimdir.

Tarihte Müslüman kadınlar sürekli bu kahramanları örnek almışlar ve bundan böyle de alacaklar.

Şehadete Hazır Evlât Yetiştirmek

Şimdiye dek verilen Ümmü Veheb, Amr b. Cünede'nin annesi, Ümmü Halef... gibi örneklerden de anlaşıldığı üzere örnek Müslüman kadın, evlâdının inanç ve din uğruna canını feda etmesine karşı çıkmadığı gibi, teşvik ederek evladına bu konuda yardımcı olur.

Bu konuda Hz. Zeynep her açıdan verilebilecek en mükemmel bir örnektir. O Kerbelâ'da Muhammed ve Avn adında iki oğlunu Allah yolunda verdi. Böylece Zeynep, hem şehit kızı, hem şehit bacısı, hem de şehit anası oldu. Zeyneb'i "sabır kahramanı" da yapan, işte bu kadar şahadete karşı sabırlı oluşu ve kendini kaybetmemesi idi.

Buraya kadar Kerbelâ kıyamında kadınların rolleriyle ilgili açıklamalardan anlaşılıyor ki, kadınlar cihad ve mücadelede erkeklerle omuz omuza, hatta onlardan önde bile hareket edebilirler.

Cesur ve kahraman kadınların erkekler kadar zafere ulaşmada katkıları olabilir. Hatta bu konuda erkeklere moral ve cesaret vererek onları harekete geçirebilirler.

Kıyamın Mesajlarını İletmek

Bir kıyamı gerçekleştirmek ne kadar önemli ve zor ise, kıyamın hedefini ve mesajını insanlara ulaştırmak ve onu düşmanların saptırmasından korumak da bir o kadar zor ve önemlidir.

Dolayısıyla kadınların Kerbelâ kıyamının bu yönüyle ilgili çalışmaları, fedakârlıkları kıyamın aslı kadar değerli ve önemlidir. Ehlibeyt kadınları yolculuk boyunca sürekli aydınlatıcı açıklamalarda bulunuyor, şehitlerin mesajını ulaştırmak amacıyla doğan her fırsatı en iyi şekilde değerlendiriyorlardı.

Bu amaçla esirlerin Kûfe'ye getirildiği ilk günde Ehlibeyt kadınlarından üçü konuşma yaptı. Konuşmalarda olayın gelecekte tahrif edilmesini önlemek amacıyla Kerbelâ'da vuku bulan olaylar anlatılıyor ve orada şehit düşen insanların kimler tarafından, kimin emriyle, niçin ve nasıl şehit edildikleri üzerinde duruluyordu.

Bu önemli görev Medine'ye döndükten sonra da Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm ve diğer Ehlibeyt kadınları aracılığıyla devam etti.

Hatta ağıtlarda bile, olay olduğu gibi anlatılıyordu. İmam Hüseyin'e (a.s) ağıt yakmanın, yapılanlar için yas tutmanın, onun mazlumiyetine ağlamanın gerisindeki en önemli sır, bu olsa gerek.

Yapılan açıklamalar, yakılan ağıtlar ve dökülen bunca gözyaşı, bu tarihî kıyamı olduğu gibi tarihe

işledi, silinmesini ve tahrif edilmesini önledi. Yoksa tarih kitabında İmam Hasan'la ilgili olarak;

"O, verem hastalığına yakalanmıştı, aşırı kanamadan dolayı öldü." diye yazan tarihçi oryantalist, İmam Hüseyin'le ilgili de "Evet, Hüseyin de kardeşi gibi verem hastalığına yakalanmıştı.

Muharrem ayının onuncu günü savaş başlamadan önce öldü ve daha sonra saygıyla defnedildi." diye yazabilirdi ve böylece Muaviye ve Yezid lehine uydurulan yalanlar sonucu, bu emsalsiz kıyam hakkında şüpheler doğabilirdi.

Konunun önemi, Kerbelâ hadisesinden kısa bir süre sonra kendini gösterdi. Hâkim düzen, ortamın tamamen aleyhine döndüğünü görünce, kendisine yönelik baskıyı azaltmak amacıyla çeşitli entrikalara başvurdu; örneğin sorumluluğu üstlenmekten kaçınmaya ve habersiz gerçekleştirilen bir komplo olduğunu savunmaya ve benzeri birtakım çirkin siyasetlere yeltendi.

Ancak konumuzun dışında olduğu için bu kadarıyla yetiniyoruz. Bunu açıklamaktan amacımız, Ehlibeyt kadınlarının gerçekleştirdiği işin önemini vurgulamaktır.

Aşura gününün Ehlibeyt tarafından yas günü ilân edilmesini, Ümeyyeoğulları'nın da bu günü binbir çeşit yalanlarla bayram günü göstermeye çalışmasını bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Ehlibeytin esir olarak Şam'a götürülmesinin en büyük faydası, Kerbelâ tarihiyle ilgili yapılabilecek tahrifin önlenmesi oldu. Evet; bu değerli insanlar zincirlerle yolculuk yapmaya tahammül edebilirlerdi; ancak kıyamın saptırılmasına ve dökülen kanların boşa gitmesine asla tahammül edemezlerdi.

İmam Zeynelabidin (a.s) ve beraberindekiler ancak hilâfetin merkezinde birkaç gün kaldıktan ve gerekli sözlerin açıklanmasından sonra rahat edebildiler ve Medine'ye dönüşü arzuladılar.

Çünkü olup bitenlerden sonra, Şam'da bile bir tarihçi olayı kaydetmek isteseydi, Taberî'nin, Şeyh Müfid'in ve Ebu'l-Ferec-i İsfahanî'nin yazdıklarından başkasını yazamazdı artık.

Evet Medine'ye dönen bu yorgun kafile, yaslı, hüzünlü idi; ancak kıyamın tarihe nasıl geçeceği hususunda endişe taşımıyordu; bu açıdan fikirleri rahattı.

Selâm olsun Kerbelâ'nın kahraman kadınlarına ve onların gerçek izleyicilerine...

[1]- Bu makale, Cevad Muhaddisî'nin Peyamhay-i Aşura adlı eserinden, Seyyid b. Tavus'un el-Luhuf adlı eserinden, M. Sadık Necmî'nin "Sözleriyle İmam Hüseyin" adlı eserinden, ayrıca İbrahim Ayetî'nin konuyla ilgili makalesinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

[2]- Şeyh Müfid, el-İrşad, c.2, s.58

[3]- Mukarrem, Maktel'ul-Hüseyin, s.208

[4]- A'yan'uş-Şia, c.3, s.482; Sözleriyle İmam Hüseyin (a.s)

[5]- Tenkih'ul-Makal, c.2, s.327, Sözleriyle İmam Hüseyin (a.s)

[6]- Reyahin'uş-Şeria, c.3, s.305

[7]- Mukarrem, Maktel'ul-Hüseyin, s.400

[8]- A'yan'uş-Şia, c.3, s.485

[9]- Hayat'ul-İmam'il-Hüseyin b. Ali, c.3, s.370

[10]- age. s.378; Seyyid b. Tavus, el-Luhuf

Kerbelâ Kıyamında Kadının Rölü

Hicret'in altmış birinci yılında meydana gelen tarihî Kerbelâ kıyamını yetmiş üç kişi meydana getirdi. Bu kıyamda dıştan yönlendirilme gibi bir durum söz konusu değildi; kıyamın rehberliği bizzat kendilerine aitti.

Yine bu kıyam belli bir kesimle sınırlı kalmadı. Bu kıyamda erkeklerle birlikte kadınlar da yer aldılar. Kıyama İmam Hüseyin (a.s) ile birlikte hareket eden kadınların büyük ve önemli katkıları olmuştur; hatta kıyamın unutulmaması,

bugün bile yeni gerçekleşmiş bir hadise gibi anılması ve canlı tutulması büyük ölçüde İmam'ın ailesi, özellikle Hz. Zeyneb'in fedakârlık ve kahramanlıkları sayesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, bu kıyamda kadınların üstlendikleri rolün ayrıca ele alınması ve değerlendirilmesi gerekir.

Bu değerlendirme sonucu, birçok husus aydınlığa kavuşacaktır: Örneğin "İslâm'a göre kadınlar toplumsal faaliyetlerden uzak tutulmalı" gibi zehirli propagandaların aksine, kadınların sosyal ve siyasal misyonu;

mücadele ve kıyamda nasıl erkeklerle omuz omuza yer aldıkları, onları destekleme amaçlı girişimleri ve onlarla dayanışma içerisinde oldukları; toplumsal faaliyetlerle iffeti korumanın nasıl birlikte yürütüldüğü;

cesur, hakkın savunucusu ve inançlı bir nesil yetiştirmedeki ağır sorumlulukları, şehitlerin canlarını uğruna feda ettikleri hedefleri insanlara ulaştırmadaki misyonları ve... Bütün bu hususlar, Kerbelâ kıyamında kadınların rolü çerçevesinde açıklığa kavuşabilir.

İşte bu amaçla bu konu ele alındı.[1] Bu hususun iyi anlaşılması için Kerbelâ'da bulunan kadınlarla ilgili sayısal bir değerlendirmede bulunmak faydalı olacaktır:

* Kerbelâ'da bulunan kadınların bazısı, örneğin Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm, Fatıma, Safiye, Rukiye ve Ümmü Hanî, Hz. Ali'nin (a.s) çocuklarıydılar. Bazıları Benî Haşim'den ve farklı kabilelerdendiler.

Hz. Hüseyin'in kızları Sakine (veya Sukeyne) ve Fatıma da Kerbelâ'da olanlar arasındaydılar. Atike, Müslim b. Akil'in kızı, İmam'ın cariyesi, Veheb b. Abdullah'ın annesi gibi isimler de verilebilir.

* İmam'ın eşi, Sakine ve Abdullah'ın annesi olan Rübab da Kerbelâ'da idi. Bilindiği kadarıyla İmam'ın eşlerinden sadece Rubab Kerbelâ'da idi. İmam Zeynelabidin'in annesi Şehrebanu

Kerbelâ'da yoktu. Çünkü 24 yıl önce vefat etmişti. Ali Ekber'in annesi Leyla'nın da ismi gelenler arasında geçmemiştir.

* Kerbelâ'da beş kadın çadırdan çıkıp düşmana yürümüştür: Müslim b. Avsece'nin cariyesi, Abdullah Kelbî'nin eşi Ümmü Veheb, Abdullah Kelbî'nin annesi, Amr b. Cünade'nin annesi ve hepsinden daha faal bir rol üstlenen Hz. Zeynep. Hepsine Allah'ın selâmı olsun.

* Ümmü Veheb, kocasının yanı başında Aşura günü şehit düştü.

* İki kadın duydukları aşırı rahatsızlıktan dolayı İmam'ı savunma amacıyla savaştılar. Birisi Abdullah b. Umeyr'in eşi, diğeri ise Amr b. Cünade'nin annesi. Bunlarla ilgili ileride açıklamalarda bulunacağız.

* Kerbelâ yolu üzerinde Züheyir b. Kayn'ın eşi kocasıyla birlikte İmam Hüseyin'e katıldı.

Kadının Siyasî Rolü

Toplumsal yükümlülükler sadece erkeklere has değildir. Kadınlar da üzerlerinde olan dinî sorumluluk gereği, hak ve batıl, velâyet ve rehberlik gibi konularda konumlarını belirlemeli; hakkı savunmalı; batıl hükümetler ve sorumsuz görevliler karşısında susmamalı; kısacası dinin savunulması gereken yerlerde meydanda olmalıdırlar.

Annesi Hz. Fatıma'nın (a.s) tek başına başlatmış olduğu imameti savunma ve batıl hâkimler karşısında haykırma hareketinin bir devamı olarak, Hz. Zeynep de İmam Hüseyin'in yanında yer aldı. Bu amaçla İmam'ıyla birlikte Medine'den Mekke'ye, oradan da Kerbelâ'ya hareket etti ve Kerbelâ kıyamının bütün sahnelerinde etkin bir rol üstlendi.

Kerbelâ kıyamına katılan kadınlar her şeyden önce "İmam ve rehberi savunmak, onu yalnız bırakmamak"tan ibaret olan siyasî görevlerini en iyi şekilde yerine getirdiler.

Kadınların Kerbelâ kıyamında üstlendikleri rolün iyice anlaşılması amacıyla yapılacak araştırmalar için konu olabilecek en önemli başlıklar şunlardır:

1- Kadınların gerek kıyam boyunca, gerekse kıyam sonrası musibet ve zorluklar karşısında göstermiş oldukları sabır ve direniş.

2- İslâm'da en büyük cihadlardan sayılan "zorba hâkim karşısında çekinmeden hakkı söylemek". Bu hususta kadınların, özellikle Hz. Zeyneb'in yaptığı konuşmalar, bu kıyamın göz kamaştırıcı sayfalarındandır.

3- Yolculuk boyunca aydınlatıcı açıklamalarda bulunmak, şehitlerin mesajını ulaştırmak amacıyla doğan her fırsatı en iyi şekilde değerlendirmek.

4- Aşura ve sonrasında hasta bakıcılığı vb. sorumlulukları üstlenmek.

5- Savaşçılara moral desteği sağlamak, onları cesaretlendirmek; annelerin evlâtlarını ve kadınların kocalarını İmam'ı savunmaya ve hak yolda fedakârlığa teşvik etmeleri.

6- Kritik ve zor şartlarda kafilenin idaresini üstlenmek. Bu, özellikle Hz. Zeyneb'in üstlendiği görevdi. O, esaret döneminde, Kerbelâ'dan Kûfe'ye, oradan da Şam'a götürülüşte, aynı şekilde Şam'dan Medine'ye döndürülüşte, esir kervanının başı, çocukların koruyucusu, yanık yüreklilerden oluşan bu topluluğun sığınağı idi.

7- Esirliği, insanları kuşatan cehalet zincirlerinden kurtarmaya dönüştürmek, topluma hâkim olan durumun fark edilmesini sağlamak, insanları gaflet uykusundan uyandırıp olup bitenlerden haberdar etmek.

Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm ve İmam Hüseyin'in kızı Fatıma, beraberlerinde özgürlüğü getiren ve insanların onlara bakış açısını büsbütün değiştiren birer esirdiler.

8- Hadisenin trajik yönüne ağırlık kazandırmak ve duyguları hak tarafın yararına coşturmak. Çocukların ve kadınların bir hadisede olmaları, zaten böyle bir sonucu doğurur.

Ehlibeyt'in yas tutması, ağıt yakması, konuşmalarıyla Kûfe ve Şam halkını ağlatması, Kerbelâ kıyamına duygusal bir açı kazandırmak ve bunu korumak ve canlı tutmak amacını taşıyordu.

9- Esirlik gibi zor şartlarda, İslâmî ilke ve değerlere bağlı kalmak, ilâhî sınırları ve iffeti korumak.

Elbette kadınların Kerbelâ kıyamında üstlendikleri rol, sadece işaret edilen hususlarla sınırlı değildir. Bu nur kervanında yer alan kadınların omuzladıkları birçok ağır sorumluluk ve

üstlendikleri birçok misyonu sıralamak mümkündür. Biz bu misyonlardan sadece bir kaçı hakkında, kısa değerlendirmelerde bulunacağız.

Cihada Katılma

Bu konuda verilebilecek birçok örnek vardır. Ancak biz Ehlibeyt kadınlarından olmayan birkaç örnekle yetiniyoruz:Tav'a

Müslim b. Akil, İmam Hüseyin'in (a.s) temsilcisi olarak Kûfe'ye geldi. Binlerce insan İmam adına ona biat etti. Ancak İbn-i Ziyad'ın Kûfe'ye vali olarak atanması, ardından durumun tamamen değişmesi üzerine, Müslim'in etrafına toplanan insanlar dağıldı.

İmam'ın temsilcisi, Kûfe sokaklarında yalnız ve nereye gideceğini ve kime sığınacağını bilmez bir durumda dolaşmaya başladı. Şehre böylesine karışık bir durum hâkimken,

bütün kapılar kapalıyken, korkudan erkekçe tavır kıtlığı yaşanırken, Tav'a herkesin, özellikle erkeklerin örnek alması gereken bir tavır sergiledi; o, Müslim'i tanır tanımaz evine aldı ve ağırladı.

Erkeklerin cesaret edemediği bu denli tehlikeli bir işe girişen bu yüce kadın, sergilediği tavrıyla İmam'a ve temsilcisine olan bağlılığını ortaya koydu. Ancak kısa bir süre sonra düşman askerlerinin haberi oldu. Bir anda bu kadının evi, savaş meydanına dönüştü ve Müslim sonunda evden dışarı çıkma zorunda kaldı.[2]

Züheyr'in Eşi Delhem

Züheyr, Osman'ın taraftarlarındandı. Hanımıyla birlikte hacca gitmiş ve Irak'a dönüyordu. Ancak aynı zamanda Irak'a doğru ilerleyen İmam Hüseyin'in kafilesiyle karşılaşmak istemiyordu.

Dolayısıyla İmam'ın konakladığı yerde o konaklamıyor, yoluna devam ediyordu; İmam'ın yoluna devam ettiği konak da ise o konaklıyordu. Ancak konaklardan birinde İmam'la birlikte konaklamak mecburiyetinde kaldı.

Bir tarafta İmam, diğer bir tarafta da o çadır kurdu. Züheyr yemek yemekle meşgulken İmam'ın elçisi gelip selâm verdi ve İmam'ın onunla görüşmek istediğini belirtti.

İmam'la görüşmekten kaçınan Züheyr, lokması elinde donup kaldı. Ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilmiyordu. Ancak eşi, kocasına; "Resulullah'ın torunu elçi göndermiş, seni istiyor ve sen gitmek istemiyorsun!? Huzuruna varıp seninle ne işi olduğunu öğrenip geri dönmenin ne sakıncası olabilir ki?" dedi.

Züheyr eşinin sözünden etkilendi ve İmam'la görüştü. İmam'la yaptığı görüşme sonucu, Züheyr'in kalbi hidayet nuruyla aydınlandı ve eşiyle birlikte İmam'ın kervanına katıldı. Evet Züheyr eşinin de yardımıyla şu ayetin bir mısdakı oldu:

"Allah, iman edenlerin velisidir; onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır." Böylece Züheyr Kerbelâ'da şehitler kervanına katıldı ve adını diğer şehitlerle birlikte ölümsüzleştirdi.[3]

Şayet eşinin teşviki ve kınaması olmasaydı, Züheyr hak cephesine katılmayacak ve Aşura günü şehit olma şerefine ulaşmayacaktı.

Ümmü Veheb, Kerbelâ'da Şehit Olan Tek Kadın

Ümmü Veheb, Kûfe'de yaşayan Abdullah b. Umeyr-i Kelbî'nin karısıdır. Kocası, İmam Hüseyin'e (a.s) katılma amacıyla geceleyin Kûfe'den hareket etmeye karar verince, Ümmü Veheb onu da kendisiyle birlikte götürmesi için ısrar etti.

Abdullah, annesi ve eşiyle birlikte İmam'a katıldı. Aşura günü Abdullah düşman karşısında şaşırılacak bir direniş gösterdikten sonra şehit düştü. Abdullah Aşura gününde şehit düşen ikinci kişidir.

Çadırlarda bulunan eşi, savaş meydanına gelerek kocasının cansız bedeninin yanına oturdu. Kocasının başındaki ve yüzündeki kanları temizledi ve şöyle dedi:

"Cennet sana mübarek olsun! Sana cenneti bağışlayan Allah'tan beni de seninle birlikte kılmasını diliyorum."

Şimr, Rüstem ismindeki kölesine Ümmü Veheb'e saldırmasını emretti. Rüstem de elindeki

gürzle kadının başına vurarak onu öldürdü ve böylece bu kadın kocasının yanı başına düştü ve Kerbelâ'da şehit olan kadın unvanını aldı.

Şimr'in kölesi Rüstem Abdullah'ın başını kesip çadırlara doğru fırlattı. Abdullah'ın annesi ise, oğlunun kesik başını alıp kanı temizledi, daha sonra eline çadır direğini alıp düşman ordusuna doğru yürüdü. İmam onu geri çevirmelerini istedi ve şöyle buyurdu:

"Ehlibeytimi savunmaktan dolayı en iyi mükâfat verilsin sana. Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Kadınların bulunduğu yere dön; cihad senden kaldırılmıştır."

Abdullah'ın annesi de İmam'ın emri üzerine geri döndü.[4]

Amr b. Cünade'nin Annesi Bahriye

Amr b. Cünade, İmam'ın yarenlerinin en küçüğü idi. O, on bir yaşındaydı. Kerbelâ'ya babası ve annesiyle birlikte gelmişti. Babası ilk saldırıda şehit düştü. Amr, İmam'ın huzuruna çıkıp savaş meydanına gitmek için izin istedi.

İmam izin vermiyordu. O ise, sürekli ısrar ediyordu. İmam, "Bu gencin babası ilk saldırıda şehit düştü. Annesi onun savaş meydanına gitmesini istemeyebilir." Amr, İmam'ın sözünü duyunca; "Allah'a andolsun ki, canımı sizin uğrunuzda feda etmemi ve sizin yolunuzda kanımı akıtmamı, annem bana emretti." dedi.

Annesi, ona elbise giydirip savaşmak için meydana gitmesini istemekle kalmadı sadece, oğlunun şahadetinden sonra da kendini kaybetmedi. Amr şehit düştükten sonra düşman, başını kesip çadırlara doğru fırlattı.

Annesi küçük yaştaki oğlunun başını alıp toprak ve kanı temizledi ve şöyle dedi: "Oğlum! Ne kadar da iyi cihad ettin. Ey gönlümün sevinci, ey gözümün nuru." Daha sonra oğlunun kesik başını, yakınında bulunan bir düşman askerine doğru fırlatarak onu öldürdü.

Sonra eline bir sopa alarak düşmana saldırdı. İki kişiyi yaraladıktan sonra İmam'ın emriyle geri döndü.[5]

Müslim b. Avsece'nin Eşi Ümmü Halef

Ümmü Halef, belirgin konuma sahip bir kadındı. Kocası Müslim şehit olunca, oğlu Halef savaşa hazırlandı. İmam (a.s), annesiyle ilgilenmesini ve ona bakmasını istedi. Ancak annesi, onu İmam'ın (a.s) yolunda cihad etmeye teşvik ediyor ve şöyle diyordu: "Ancak Resulullah'ın torununa yardım edecek olursan, senden razı olurum."

Halef meydana gitti. Bir süre sonra o da şehit oldu. Düşman, başını kesip annesine doğru fırlattı. Annesi başı alıp öptü ve ağladı.[6]

Bu yüce kadın, gerek evlâdını din yolunda fedakârlık etmeye teşvik etmek hususunda, gerekse evlâdının şahadeti karşısında kendini kaybetmemek ve ona yakışır bir tavır sergilemek açısından şehit anneleri için bir örnektir.

İlâhî Sınırları Gözetmek

Kerbelâ kıyamında kadınlarla ilgili dikkat çeken en bariz hususlardan biri de, onların kendileriyle ilgili ilâhî hükümleri eksiksiz yerine getirmeye, iffet ve tesettürü korumaya özen göstermiş olmalarıdır.

Bunların ortaya koyduğu tablo, iffet ve ilâhî sınırları koruyarak hakkı savunmak amacıyla, mücadele ve cihad meydanlarına katılmanın mümkün olduğunu gözler önüne sergileyen bir örnektir.

Kûfe ordusunun diğer hususlarda olduğu gibi bu hususta da saygısızlık yapmasına ve örtünmek için gereken şeyler açısından zorluk çıkarmasına rağmen İmam Hüseyin'in Ehlibeyti iffet ve tesettürün davetçisiydiler. Birkaç örneğe dikkat edelim:

Emir'ül-Müminin Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm, güzel konuşan biriydi. Esirlik süresi boyunca sürekli, konuşmalarıyla zorba hâkimlerin gerçek yüzünü açığa çıkarıyordu.

Esirler kervanı Kûfe'ye getirildiğinde, toplanan kalabalık arasında konuşmaya başladı. Kûfelileri İmam'ı yalnız bıraktıklarından dolayı kınadı. Kûfe'ye ilk girişte esirleri seyretmeye gelenlere şöyle

bağırdı: "Ey Kûfe halkı! Peygamber ailesine bakarken hiç Allah'tan ve Resulü'nden utanmıyor musunuz?!"[7]

Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm ve Hüseyin'in kızı Fatıma'nın sözlerinde, valinin ve görevlilerin Ehlibeyt hatunlarına yaptıkları saygısızlık dile getirilmiş ve eleştirilmiştir.

Şehitlerin kesik başları, esir kadın ve çocuklarla birlikte Şam'a götürüldüğünde, şehrin yakınlarına varıldığında Ümmü Gülsüm, Şimr'den halkın esirleri daha fazla seyretmemelerini sağlamak için onları insanların daha az bulunduğu yerden şehre sokmasını ve kesik başların onların arasından uzaklaştırılmasını istedi.

Ancak bu habis adam Ümmü Gülsüm'ün isteğinin tam aksine, başların mızraklara takılıp esirler arasında hareket ettirilmesini ve kalabalık seyirci kitlesi bulunan ana kapıdan götürülmesini istedi.[8]

Bu husus İmam'ın kızı Sakine tarafından da dile getirilmiştir. Esirlerin Peygamber (s.a.a) hanedanından olduğunu anlayan Sehl b. Sa'd, onlardan birine yaklaşıp kim olduğunu sordu. O, İmam Hüseyin'in kızı Sakine olduğunu açıkladı.

Bunun üzerine Sehl; "Ben dedeniz Resulullah'ın sahabîsi Sehl'im; bir isteğiniz var mı?" dedi. Sakine cevapta, "Başı mızrakta götüren şu adama bizden önde yürümesini söyle ki, halk ona bakmakla meşgul olsunlar ve Resulullah'ın (s.a.a) hanedanına bu kadar bakmasınlar." dedi.

Sehl de başı mızrakta taşıyan adama dört yüz gümüş vererek oradan uzaklaşmasını sağladı.[9]

Bu hususta yapılan saygısızlığa en büyük tepki, Hz. Zeynep tarafından gerçekleşti. Hz. Zeynep Yezid'in sarayında Ümeyyeoğulları'nın saltanatını sarsan, yüzlerindeki maskeyi düşüren o tarihî konuşmasında şöyle haykırıyordu:

"Ey Yezid! Bizi esir olarak şehir şehir dolaştırarak bu geniş yeryüzünü ve bu fezayı bize dar etmenle, bizim Allah katında hor ve zelil olduğumuzu, kendinin de yüceldiğini mi sanıyorsun?... Yavaş ol, yavaş!

Allah'ın 'O küfre sapanlar, kendilerine tanıdığımız süreyi sakın kendileri için hayırlı sanmasınlar.

Biz onlara, ancak günahları daha da artsın diye süre vermekteyiz. Onlar için aşağılatıcı bir azap vardır.' buyurduğunu unuttun mu yoksa?!"

"Ey tutsak eskilerinin oğlu! Kendi kadın ve cariyelerini perde ardında tutup Resulullah'ın (s.a.a) kızlarını da yüzleri açık ve örtüsüz bir hâlde düşmanlarının yanında şehir şehir dolaştırman ve her konakta oranın sakinlerine göstermen, yabancı, aşina, alçak ve şerefli demeden bu himayesiz esirleri bütün insanlara göstermen insaf ve adalete sığar mı?"[10]

Ehlibeyt kadınlarının bu hususta Yezid'in hükümetini kınamaları ve olaya tepki göstermeleri, aynı zamanda dinî değerleri ve ilâhî sınırları savunma amaçlı bir girişimdir.

Tarihte Müslüman kadınlar sürekli bu kahramanları örnek almışlar ve bundan böyle de alacaklar.

Şehadete Hazır Evlât Yetiştirmek

Şimdiye dek verilen Ümmü Veheb, Amr b. Cünede'nin annesi, Ümmü Halef... gibi örneklerden de anlaşıldığı üzere örnek Müslüman kadın, evlâdının inanç ve din uğruna canını feda etmesine karşı çıkmadığı gibi, teşvik ederek evladına bu konuda yardımcı olur.

Bu konuda Hz. Zeynep her açıdan verilebilecek en mükemmel bir örnektir. O Kerbelâ'da Muhammed ve Avn adında iki oğlunu Allah yolunda verdi. Böylece Zeynep, hem şehit kızı, hem şehit bacısı, hem de şehit anası oldu. Zeyneb'i "sabır kahramanı" da yapan, işte bu kadar şahadete karşı sabırlı oluşu ve kendini kaybetmemesi idi.

Buraya kadar Kerbelâ kıyamında kadınların rolleriyle ilgili açıklamalardan anlaşılıyor ki, kadınlar cihad ve mücadelede erkeklerle omuz omuza, hatta onlardan önde bile hareket edebilirler.

Cesur ve kahraman kadınların erkekler kadar zafere ulaşmada katkıları olabilir. Hatta bu konuda erkeklere moral ve cesaret vererek onları harekete geçirebilirler.

Kıyamın Mesajlarını İletmek

Bir kıyamı gerçekleştirmek ne kadar önemli ve zor ise, kıyamın hedefini ve mesajını insanlara ulaştırmak ve onu düşmanların saptırmasından korumak da bir o kadar zor ve önemlidir.

Dolayısıyla kadınların Kerbelâ kıyamının bu yönüyle ilgili çalışmaları, fedakârlıkları kıyamın aslı kadar değerli ve önemlidir. Ehlibeyt kadınları yolculuk boyunca sürekli aydınlatıcı açıklamalarda bulunuyor, şehitlerin mesajını ulaştırmak amacıyla doğan her fırsatı en iyi şekilde değerlendiriyorlardı.

Bu amaçla esirlerin Kûfe'ye getirildiği ilk günde Ehlibeyt kadınlarından üçü konuşma yaptı. Konuşmalarda olayın gelecekte tahrif edilmesini önlemek amacıyla Kerbelâ'da vuku bulan olaylar anlatılıyor ve orada şehit düşen insanların kimler tarafından, kimin emriyle, niçin ve nasıl şehit edildikleri üzerinde duruluyordu.

Bu önemli görev Medine'ye döndükten sonra da Hz. Zeynep, Ümmü Gülsüm ve diğer Ehlibeyt kadınları aracılığıyla devam etti.

Hatta ağıtlarda bile, olay olduğu gibi anlatılıyordu. İmam Hüseyin'e (a.s) ağıt yakmanın, yapılanlar için yas tutmanın, onun mazlumiyetine ağlamanın gerisindeki en önemli sır, bu olsa gerek.

Yapılan açıklamalar, yakılan ağıtlar ve dökülen bunca gözyaşı, bu tarihî kıyamı olduğu gibi tarihe işledi, silinmesini ve tahrif edilmesini önledi. Yoksa tarih kitabında İmam Hasan'la ilgili olarak;

"O, verem hastalığına yakalanmıştı, aşırı kanamadan dolayı öldü." diye yazan tarihçi oryantalist, İmam Hüseyin'le ilgili de "Evet, Hüseyin de kardeşi gibi verem hastalığına yakalanmıştı.

Muharrem ayının onuncu günü savaş başlamadan önce öldü ve daha sonra saygıyla defnedildi." diye yazabilirdi ve böylece Muaviye ve Yezid lehine uydurulan yalanlar sonucu, bu emsalsiz kıyam hakkında şüpheler doğabilirdi.

Konunun önemi, Kerbelâ hadisesinden kısa bir süre sonra kendini gösterdi. Hâkim düzen, ortamın tamamen aleyhine döndüğünü görünce, kendisine yönelik baskıyı azaltmak amacıyla çeşitli entrikalara başvurdu; örneğin sorumluluğu üstlenmekten kaçınmaya ve habersiz gerçekleştirilen bir komplo olduğunu savunmaya ve benzeri birtakım çirkin siyasetlere yeltendi.

Ancak konumuzun dışında olduğu için bu kadarıyla yetiniyoruz. Bunu açıklamaktan amacımız, Ehlibeyt kadınlarının gerçekleştirdiği işin önemini vurgulamaktır.

Aşura gününün Ehlibeyt tarafından yas günü ilân edilmesini, Ümeyyeoğulları'nın da bu günü binbir çeşit yalanlarla bayram günü göstermeye çalışmasını bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Ehlibeytin esir olarak Şam'a götürülmesinin en büyük faydası, Kerbelâ tarihiyle ilgili yapılabilecek tahrifin önlenmesi oldu. Evet; bu değerli insanlar zincirlerle yolculuk yapmaya tahammül edebilirlerdi; ancak kıyamın saptırılmasına ve dökülen kanların boşa gitmesine asla tahammül edemezlerdi.

İmam Zeynelabidin (a.s) ve beraberindekiler ancak hilâfetin merkezinde birkaç gün kaldıktan ve gerekli sözlerin açıklanmasından sonra rahat edebildiler ve Medine'ye dönüşü arzuladılar.

Çünkü olup bitenlerden sonra, Şam'da bile bir tarihçi olayı kaydetmek isteseydi, Taberî'nin, Şeyh Müfid'in ve Ebu'l-Ferec-i İsfahanî'nin yazdıklarından başkasını yazamazdı artık.

Evet Medine'ye dönen bu yorgun kafile, yaslı, hüzünlü idi; ancak kıyamın tarihe nasıl geçeceği hususunda endişe taşımıyordu; bu açıdan fikirleri rahattı.

Selâm olsun Kerbelâ'nın kahraman kadınlarına ve onların gerçek izleyicilerine...

[1]- Bu makale, Cevad Muhaddisî'nin Peyamhay-i Aşura adlı eserinden, Seyyid b. Tavus'un el-Luhuf adlı eserinden, M. Sadık Necmî'nin "Sözleriyle İmam Hüseyin" adlı eserinden, ayrıca İbrahim Ayetî'nin konuyla ilgili makalesinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

[2]- Şeyh Müfid, el-İrşad, c.2, s.58

[3]- Mukarrem, Maktel'ul-Hüseyin, s.208

[4]- A'yan'uş-Şia, c.3, s.482; Sözleriyle İmam Hüseyin (a.s)

[5]- Tenkih'ul-Makal, c.2, s.327, Sözleriyle İmam Hüseyin (a.s)

[6]- Reyahin'uş-Şeria, c.3, s.305

[7]- Mukarrem, Maktel'ul-Hüseyin, s.400

[8]- A'yan'uş-Şia, c.3, s.485

[9]- Hayat'ul-İmam'il-Hüseyin b. Ali, c.3, s.370

[10]- age. s.378; Seyyid b. Tavus, el-Luhuf